

Latvijas PSR Abrenes apriņķa
Pazaižu izpildes komiteja

Fonds Nr. 995

Vēsturiskā izziņa

1940. - 1941. g.

995.fonds

Latvijas PSR Abrenes apriņķa Pagaidu izpildu komiteja

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

I

1940.gada 17.jūnijā Padomju Sociālistisko Republikas Savienības (turpmāk PSRS) Sarkanā armija okupēja Latvijas Republiku. 1940.gada 20.jūnijā tika izveidota marionešu Tautas valdība A.Kirhenšteina vadībā. 21.jūnijā tika pasludināta šīs valdības deklarācija. Tajā pat dienā Iekšlietu ministrs, kura pārziņā atradās pašvaldības, izdeva rīkojumu, ka līdz attiecīga likuma un pašu iedzīvotāju izraudzītas pašvaldības pārvaldes sastādīšanai visām amatpersonām un darbiniekiem jāturpina darbs saskaņā ar valdības 21.jūnija deklarāciju.

Tajā pat laikā pašvaldībās notika it kā pēc pašu dalībnieku iniciatīvas, bet patiesībā Latvijas Komunistiskās partijas (turpmāk LKP) organizētas tautas sapulces, kurās formāli ievēlēja jaunas padomju varai uzticīgas amatpersonas, savukārt iekšlietu ministrs ar savu lēmumu apstiprināja šo “darbaļaužu brīvo gribu”.

1940.gada 14.-15.jūlijā nedemokrātisku bezalternatīvu vēlēšanu rezultātā tapa viltus parlaments - Tautas Saeima, kas 1940.gada 21.jūlijā savā pirmajā sēdē pasludināja Latvijā “padomju varu” un Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas nodibināšanu. Līdz ar to pastāvošā institūcija “Latvijas Republikas Abrenes apriņķa vecākais” tika pārdēvēts par “Latvijas PSR Abrenes apriņķa vecāko”.

1940.gada 25.augustā Tautas Saeima pieņēma LPSR Konstitūciju, kas radīta pēc PSRS konstitūcijas parauga. Saskaņā ar Konstitūciju Tautas Saeima pasludināja sevi par LPSR Augstāko Padomi (turpmāk AP), kas ievēlēja Augstākās Padomes Prezidiju (turpmāk APP). 26.augustā pilnvaras nolika LPSR Ministru kabinets, tā vietā tika izveidota jauna valdība – LPSR Tautas Komisāru Padome (turpmāk TKP).

LPSR Konstitūcijas 52.pants paredzēja darbaļaužu deputātu padomju (turpmāk DDP) kā valsts varas orgānu veidošanu, savukārt 56.pants noteica, ka DDP izpildu un rīcības orgāni ir viņu ievēlētās izpildu komitejas.

1940.gada 12.novembrī apriņķu vecākajiem tika izsūtīts LKP Centrālās komitejas pirmā sekretāra J.Kalnberziņa paziņojums par gaidāmo pagaidu izpildu komiteju (turpmāk PIK) organizēšanu. Atbilstoši šim paziņojumam līdz 15.novembrim Iekšlietu ministrijas Pašvaldību pārvaldes priekšniekam vajadzēja nosūtīt PIK priekšsēdētāju un locekļu kandidātu sarakstu.

1940.gada 27.novembrī LPSR APP izdeva dekretu par PIK nodibināšanu līdz laikam, kamēr saskaņā ar konstitūciju ievēlēs darbaļaužu deputātu padomes. Dekrets arī apstiprināja Abrenes apriņķa PIK Prezidija sastāvu: priekšsēdētājs Aleksis Gavrilovs, viņa vietnieks Boriss Ločmelis, sekretārs Augusts Znots, locekļi Jevgēņijs Kaupužs, Aleksandrs Kalnavārņa. Pirmā Abrenes apriņķa PIK sēde notika 1940.gada 3.decembrī.

PIK izstrādāja un apstiprināja vietējo budžetu, vadīja pakļauto pārvaldes orgānu darbību, rūpējās par kārtības nodrošināšanu, veicināja valsts aizsardzības spēju nostiprināšanu, nodrošināja likumu pildīšanu un pilsoņu tiesību aizsardzību. PIK bija jārada apstākļi sociālistiskās saimniecības formu izveidei, jāveic sociālie un kultūras pasākumi, atbalstot Komunistiskās partijas un padomju valdības politiku.

2

PIK izveidoja nodaļas, kuras bija noteiktas Konstitūcijas 66.pantā: zemju, finanšu, tirdzniecības, veselības aizsardzības, tautas izglītības, vietējās rūpniecības, komunālās saimniecības, daba, ceļu, sociālās nodrošināšanas, vispārējā, plānu komisija un kadru sektors. PIK nodaļas bija divkāršā pakļautībā – PIK un attiecīgā tautas komisariāta.

Ar 1940.gada 2.decembra dekretu, papildinot 27.11.1940.dekretu, tika apstiprināti PIK locekļi – nodaļu vadītāji, kā arī norādīts, ka tajos apriņķos, kur visu nodaļu vadītāji vēl nebija apstiprināti, šo nodaļu organizēšana un vadība uzdodama vienam no apstiprinātajiem PIK locekļiem.

PIK nodaļu kompetence bija jānosaka nolikumā, ko izstrādāja attiecīgie komisariāti un apstiprināja TKP. Līdz 2.pasaules karam tika apstiprināts tikai viens nolikums - 26.03.1941. par apriņķa komunālās saimniecības nodaļu.

LPSR AP savā 1941.gada 18.marta apkārtrakstā deva norādījumus PIK organizēt komisijas atsevišķās saimnieciskās un kultūras dzīves nozarēs, ieteicot pie apriņķu PIK dibināt lauksaimniecības, finanšu un budžeta, tirdzniecības, kultūras lietu, kā arī veselības aizsardzības komisiju.

Komisijas bija jākomplektē no padomju varas aktīvistiem 5-10 cilvēku sastāvā, to galvenie uzdevumi – kontrole un pārbaudes par likumu, dekrētu, valdības un IK lēmumu izpildi.

Abrenes apriņķa PIK darbību pārtrauca 1941.gada jūnija beigās, kad Latviju okupēja Vācijas karaspēks.

II

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr.1 “Abrenes apriņķa pagaidu izpildu komiteja” ir 26 lietas par 1940.-1941.gadu – augstākstāvošo institūciju apkārtraksti, apriņķa PIK, Rugāju, Purvmalas pagastu PIK sēžu protokoli, apriņķa PIK sarakste finanšu, celtniecības, sociālistiskās sacensības, sporta, kultūras jomās, apriņķa PIK sociālās nodrošināšanas nodaļas dokumenti, vācu izceļotāju saraksti, dokumenti par PSRS AP vēlēšanām Abrenē un Baltinavā, Tilžas, Gauru, Rugāju un Baltinavas pagastu zemes ierīcības komiteju protokoli, Baltinavas pagasta jauniesaucamo saraksti, Linavas pagasta PIK apkārtraksti. Apraksts sastādīts 1966.gadā, papildināts 1968., rediģēts 1970.gadā.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 2 “Tilžas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 7 lietas par 1940.-1941.gadu – dokumenti par agrāro reformu (zemes komitejas protokoli, zemju saraksti, u.c.). Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1971.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Tilžas pagasta PIK fonds Nr.859 pievienots Abrenes apriņķa PIK fondam.

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 3 “Vīksnas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 6 lietas par 1940.-1941.gadu – dokumenti par agrāro reformu (zemes komitejas protokoli, zemju saraksti, u.c.). Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1970.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Vīksnas pagasta PIK fonds Nr.195 pievienots Abrenes apriņķa PIK fondam.

3

Pastāvīgi glabājamo lietu aprakstā Nr. 4 “Viļakas pagasta pagaidu izpildu komiteja” ir 9 lietas par 1940.-1941.gadu – dokumenti par agrāro reformu (zemes komitejas protokoli, zemju saraksti, u.c.), dzīvojamo un saimniecības ēku apdrošināšanas novērtējumi. Apraksts sastādīts 1960.gadā, rediģēts 1970.gadā. 1974.gadā, pamatojoties uz 1973.gada 19.jūlijā apstiprinātajiem “Priekšlikumiem par LPSR CVORA mazapjoma fondu kā uzskaites vienību likvidāciju”, Viļakas pagasta PIK fonds Nr.1024 pievienots Abrenes apriņķa PIK fondam.

Vēsturisko izziņu sastādīja:

Latvijas Valsts universitātes
Vēstures un filoloģijas fakultātes
Vēstures nodaļas 5.kursa students
[1966.gadā]

J.Šteins

Vēsturisko izziņu pārstrādāja

Dokumentu aprakstīšanas daļas vadītājs

A.Freimanis

Rīgā, 2006.gada 5.decembrī

Šini lapa 3 (trīs)
numurētas lapas
20 13. g. * 14. * 05
LVA arhivists <i>ms</i>